

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Alžběta Pechačová

**Národní identita a národní hrdost
českých žáků devátých tříd základních
škol**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: **PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.**

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25.června 2015

Alžběta Pechačová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí práce PhDr. Ivě Poláčkové Šolcové, Ph.D., za poskytnutí podkladů pro vypracování mé bakalářské práce, dále za odborné vedení a za cenné rady a připomínky.

Obsah

1.	ÚVOD	5
2.	TEORETICKÁ ČÁST	8
2.1.	Identita	8
2.1.1.	Teorie sociálního konstruktivismu	9
2.1.2.	Teorie sociální identity	11
2.1.3.	Vývojové pojetí identity	13
2.2.	Národní identita	15
2.2.1.	Charakteristika národní identity	15
2.2.2.	Národní identita v České republice – výsledky výzkumů	17
2.3.	Národní hrdost	19
2.3.1.	Charakteristika národní hrdosti	19
2.3.2.	Národní hrdost v životě společnosti	21
3.	EMPIRICKÁ ČÁST	23
3.1.	Východiska a cíl práce	23
3.2.	Metoda, výběr vzorku a postup šetření	27
3.3.	Statistické zpracování dat	31
3.4.	Výsledky	34
3.5.	Diskuse	39
4.	ZÁVĚR	44
	ZDROJE	46
	PŘÍLOHY	50

1. Úvod

Tato práce se zabývá problematikou národní identity a národní hrdosti u současných českých žáků devátých tříd základních škol. Toto téma jsme si zvolili i proto, že výzkumy národní identity a národní hrdosti se zaměřují převážně na dospělé respondenty s relativně ustálenou formou identity, zatímco u výzkumného vzorku, který zkoumáme my, se dle Erika Eriksona identita teprve formuje.

Klademe si otázky, nakolik se dnešní dospívající identifikují se svou národní identitou a zda jsou hrdí na své češství. Tyto otázky jsou pro nás zajímavé také proto, že v české společnosti není příliš zvykem projevat národní hrdost tak, jako je tomu v jiných zemích, např. při oslavách státních svátků. Možná je česká společnost stále ještě poznamenána kulturní politikou před rokem 1989, kdy účast na průvodech a státních oslavách byla povinná a lidé tím byli znechuceni, avšak tento model je nadále předáván i mladším generacím, kterými může být státní svátek mnohdy vnímán pouze jako den volna, a hrdost na češství se mnohdy projevuje jen po vyhraných mezinárodních sportovních utkáních.

Na druhou stranu společenské a politické změny po roce 1989 a po roce 2004 mohly vést k transformaci národní identity v české společnosti. Český stát se otevřel evropským a světovým vlivům, Čechům se rovněž otevřely hranice, svoboda a mobilita obyvatel se stala téměř samozřejmostí. S rozvojem internetu a sociálních sítí se začaly stírat hranice mezi domácím a cizím, což mohlo vést například i k oslabení potřeby identifikovat se s českou národní identitou.

Ptáme se tedy dále: Záleží současným adolescentům na vědomí české etnicity, má pro ně češství hodnotu? Nebo je jim příslušnost k českému národu lhostejná? Jak spolu souvisí česká národní identita a česká národní hrdost? Pokud se dospívající identifikují s českým národem, budou na něj i hrdí? Na tyto otázky se pokusíme v naší bakalářské práci nalézt odpovědi.

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a empirické. Hlavním cílem teoretické části je představit důležité pojmy a teorie vztahující se k empirické části a poukázat na předchozí výzkumy národní identity, potažmo národní hrdosti. Teoretickou část práce tvoří tři samostatné podkapitoly. První z nich představuje koncept identity a jsou zde uvedeny některé sociálně psychologické teorie identity, konkrétně teorie sociálního konstruktivismu, teorie sociální identity a teorie vývojového pojetí identity. Je důležité podotknout, že pojetí identity se napříč obory velice liší, zcela odlišně je vnímána v antropologii nebo sociologii. V naší práci přistupujeme k identitě z právě hlediska sociální psychologie. Druhá podkapitola teoretické části nám přibližuje pojem národní identita. Představujeme zde také teoretické rámce, v nichž se národní identita v současné době zkoumá. Dále na tomto místě stručně uvádíme výsledky mezinárodního srovnávacího výzkumu, který se zabýval národní identitou a národní hrdostí. Výsledky popisujeme se zvláštním důrazem na Českou republiku. Třetí podkapitola teoretické části charakterizuje národní identitu a vytyčuje oblasti, v nichž mohou lidé pociťovat národní hrdost. Celá teoretická část tedy vytváří výchozí rámec pro část empirickou.

Empirická část práce vychází z mezinárodního dotazníkového šetření, které mapovalo identitu dospívajících, a které bylo zaměřeno primárně na identitu romské menšiny. Jelikož zkoumáme českou národní identitu, tak jsme v naší práci zkoumali pouze tu část respondentů, kteří uvedli svou etnicitu jako českou. Stejně tak jsme z rozsáhlého dotazníku využili jen tu část, která byla relevantní pro naši bakalářskou práci. Dotazníkové šetření proběhlo mezi žáky devátých tříd základních škol v deseti krajích České republiky na jaře 2015. Odpovědi na jednotlivé otázky sledujeme především z hlediska četnosti a snažíme se zachytit současný stav.

Praktická část práce je tvořena několika podkapitolami – úvodní z nich je nazvána Východiska a cíl práce, na bude navazovat podkapitola

Metoda, výběr vzorku a postup šetření, dále blíže popíšeme Statistické zpracování dat, poté Výsledky a závěr bude tvořit Diskuse.

Hlavním záměrem této práce je zjistit, nakolik se dnešní dospívající identifikují se svou národní identitou, kolik adolescentů cítí hrdost na své češství a kolik již prošlo (resp. prochází) fází zkoumání své národní identity. Dále nás zajímá, jestli spolu souvisí česká národní identita a česká národní hrdost.

2. Teoretická část

2.1. Identita

V této kapitole se pokusíme vymezit termín „identita“ a postihnout, jak k tomuto problematickému termínu přistupovaly různé osobnosti z oblasti sociální psychologie.

Na jednotné definici se autoři, píšící o identitě, neshodují, nicméně ve Velkém psychologickém slovníku je definována identita jako „*prožívání a uvědomování si sebe samého, své jedinečnosti i odlišnosti od ostatních*“, nebo také jako „*soubor rysů, podle nichž je jedinec znám konkrétní skupině*“ (Hartl, 2010, s. 212). Viera Bačová zase vymezuje identitu jedince jako „*sebepoznání a subjektivní prožívání toho, čím jedinec je – vlastní autenticity, jedinečnosti, konzistentnosti v čase a prostoru jako jednotlivce (osobní identita), nebo jako člena lidských skupin a společenství (sociální identita)*“ (Bačová, 1996b, s.28).

Identita je velmi široký pojem a může nabývat různých významových odstínů podle toho, v jakém vědním oboru se používá. V této práci budeme vycházet primárně ze sociálně-psychologického diskurzu a níže uvedeme některé teorie, které se identitou zabývaly – konkrétně tedy teorie vývojového pojetí identity, teorie sociálního konstruktivismu a teorie sociální identity.

Formování identity není ohraničený proces, jelikož se utváří ve vztahu k okolí v daném kulturním a sociálně historickém kontextu (Bačová, 1996b). Žádný člověk se nevyvíjí izolovaně bez toho, aniž by nebyl ovlivněn prostředím, ve kterém se pohybuje. Utváření identity je tedy ovlivněno historií, kulturou, institucemi, ale i druhými lidmi, podle nichž si uvědomujeme svou rozdílnost či podobnost s ostatními (Bačová, 1996a).

2.1.1. Teorie sociálního konstruktivismu

Teorie sociálního konstruktivismu zdůrazňuje vliv zkušenosti na utváření identity jedince a na jeho vnímání sebe sama i okolního světa. Dále se zaměřuje se na to, jakým způsobem lidé přisuzují význam svému jednání, což má vliv i na konstruování identity jedince.

Bačová (1996) uvádí, že podle sociálního konstruktivismu si člověk interpretuje okolní svět podle kategorií a vzorců, které má ve své mysli. Teorie sociálního konstruktivismu charakterizuje identitu jako jednotlivcem vytvořenou "teorii sebe", která pomáhá řešit osobní problémy a životní události a integrovat informace důležité pro „self“.

Podle Bačové (1994) byl Georg A. Kelly jedním z prvních, který aplikoval teorii sociálního konstruktivismu v psychologii – Kelly uvádí, že lidé interpretují svět kolem sebe a vytvářejí si tak mentální obrazy, skrze které přisuzují jevům význam. Tyto obrazy se mohou změnit na základě nové zkušenosti a s tím se mění i jejich pohled na svět i sebe sama.

Další přístup, jehož představiteli jsou Rom Harré a Grant R. Gillet, klade velký důraz na jazyk a komunikaci a na princip konverzace a vyjednávání, jež má vliv na utváření sociální reality. Vědomí identity zahrnuje i vnímání sebe v čase. Tento aspekt vyjadřujeme například používáním časových sloves či různých výrazů (například nyní, dříve, později). „*Osobní identita vědomí umístění vlastní osoby v prostoru a vědomí své pozice v morálním uspořádání skupiny, ve které je jedinec členem. Já se diskurzivně utváří ve vztahu k druhým používáním osobního zájmena první osoby. Toto zájmeno vyjadřuje a částečně i utváří vědomí vlastní osobní identity.*“ (Harré a Gillet, 2001, str. 130)

Harré a Gillet (2001) dále uvádějí, že to, jak vysvětlujeme svou osobnost vypovídá o konstruovaném systému, ze kterého se skládá „self“. Jazyk je podle nich prostředek, skrze který nabízí kultura různé teorie, které jsou v souladu s různými ustanoveními v dané kultuře. „Self“ si tedy konstruujeme na základě toho, co nám v jazykových formách předkládá daná společnost.

2.1.2. Teorie sociální identity

Podstatnou část identity jedince tvoří jeho členství ve skupinách. To, jak svou skupinu člověk vnímá, i to jak skupinu vnímají ostatní, ovlivňuje to, jak daný jedinec nahlíží sám na sebe, i jak se cítí. V případě našeho dotazníkového šetření hovoříme především o skupině většího rozsahu – české společnosti. Národní identita je zvláštním druhem sociální identity, která se vztahuje k národu (v rámci výzkumu konkrétně k českému národu).

Teorie sociální identity Tajfela a Turnera (1979) je první teorií, která plně zachytila koncept sociální identity. Předpokládá, že velká část identity je odvozena od příslušnosti ke skupině.

Podle Tajfela (1981) se identita skládá z osobní identity a sociální identity. Osobní identita se zakládá na vlastním přesvědčení o vlastnostech a schopnostech jedince. Sociální identitu jedince představuje Tajfel jako *„tu část self, která vychází z jeho vědomí, že patří do určitých skupin a z hodnoty, kterou pro něj má členství v těchto skupinách“* (Tajfel, 1981, str. 288).

Sociální identita se dle Tajfela (1981) zakládá na 2 procesech: rozpoznání podobností a následném vnímání rozdílů v porovnání se členy jiných skupin. Již pouhé členství ve skupině je dostačující proto, aby se u jedince rozvinul pocit příslušnosti ke skupině. Jedinec si tento vztah vytváří k více skupinám a liší se podle toho, jaký mají pro něj význam. Sociální identita záleží jednak na tom, jak jedinec hodnotí svou skupinu, jednak na tom, jak je skupina hodnocena druhými.

Tajfel a Turner (1979) formulovali hypotézu, že hodnocení a porovnávání okolních skupin vychází z lidské přirozenosti. Vědomí toho, kdo jsme, je umocněno nejen tím, že víme, že patříme k určité skupině (v našem případě např. Čechů), ale také to, že se lišíme od členů jiných skupin (např. od Poláků, Italů, Irů, Dánů atd.). Rozdělení na „my“ a „oni“ nám pomáhá nejen pochopit sami sebe, ale má to vliv i na naše sebehodnocení a uvědomění si své hodnoty. S tím také souvisí vztah

identity a spokojenosti. Sebeobraz jedince je tvořený jeho vlastnostmi a vlastnostmi skupiny do které patří. Na základě toho vzniká pozitivní sociální identita nebo negativní sociální identita. S pozitivní sociální identitou se pojí pocit sebevědomí, sebepřijetí a přičlenění, a má kladný vliv na pohodu a duševní zdraví člena dané skupiny.

Oproti tomu, pokud jednotlivci patří do skupiny, která je vnímána jako nějakým způsobem podřadná (například proto, že je znevýhodněna nebo stigmatizována), pak negativní meziskupinové porovnání pravděpodobně ohrožuje jejich spokojenost, a rozvíjí se u nich negativní sociální identita. Pokud je jedinec členem takovéto skupiny, může se u něj vyvinout například pocit méněcennosti.

Tajfel (1981), dále uvádí, že na základě procesu sebekategorizace jedinec člení své sociální prostředí do skupin. Bačová (1994, s. 135) vysvětluje proces sebekategorizace tak, že *„kognitivní systém jedince kategorizuje sociální stimuly. Organizuje tím sociální percepci a optimalizuje význam sociálního stimulu. Jedinec minimalizuje rozdíly uvnitř kategorie a maximalizuje rozdíly mezi kategoriemi, čímž produkuje stereotypické vnímání vlastní a cizí skupiny. I sebevnímání v rámci skupiny se stereotypizuje podle síly zařazení jedince do sociální kategorie. Sebeřízení postojů a chování se ve skupině stává normativním.“*

2.1.3. Vývojové pojetí identity

Tento směr zkoumání identity sem řadíme zejména proto, že tato bakalářská práce je zaměřena na výzkum, který proběhl mezi žáky devátých tříd, jedná se tedy o adolescentní respondenty. A právě adolescenci považuje Erik Erikson, čelní představitel vývojového pojetí identity, za klíčové období formování identity člověka, jež má velký význam pro další vývoj jedince.

Erikson (2015, s. 77) definuje proces formování identity jako *„vyvíjející se konfiguraci, která postupně integruje konstituční danosti, svébytné libidinózní potřeby, upřednostňované schopnosti, významné identifikace, efektivní obrany, úspěšné sublimace a konzistentní role.“*

Erikson dále rozlišuje ego identitu a self identitu. Ego identita je podle Eriksona (1968, s. 159) *„[...] psychologický mechanismus, který umožňuje narůstání jistoty, že vlastní schopnost udržet vnitřní stejnost a kontinuitu se rovná schopnosti udržet vlastní smysl stejnosti a kontinuity pro druhé.“* Self identitu Erikson (1968, s. 159) definuje jako *„aspekt aktivního hodnocení, výběru a organizace vnímání sebe sama.“*

Dle Eriksona (2015) prochází jedinec v období adolescence tzv. krizí identity. Zpochybňuje vše, co doposud považoval za neměnné, zajímá se o to, co si o něm myslí ostatní lidé, a to porovnává s představami, které má sám o sobě. Období „krize identity“ je v ideálním případě završeno úspěšným dosažením identity, ale v případě neúspěšného vývoje zde hrozí nebezpečí difuznosti neboli zmatení identity (Erikson, 2015). Difuzní či rozptýlená identita se ve svých důsledcích často projeví až v následujících etapách života a komplikuje plnění dalších úkolů (Erikson, 1968 in Macek, 2003, s. 182). V rámci snahy zabránit difuznosti se dospívající silně vyhraňují vůči těm, kteří se něčím odlišují, např. vírou, barvou pleti, rozdílným vystupováním či celkovým vzhledem.

Dalším teoretikem, kterého uvedeme jako představitele vývojového pojetí identity je James Marcia, který navázal na myšlenky E. Eriksona.

Marcia (1980, 2006) stanovil čtyři stavy identity podle přítomnosti tzv. hledání a závazku.

Jedinec, který není ve fázi hledání identity, a ani si zatím nestanovil žádný závazek (tj. určité přijetí své identity), se nachází ve stavu rozptýlené identity. Stav předčasně uzavřené identity se projevuje v případě, že dotyčný přijal závazek, aniž by u něj předtím proběhla fáze hledání. Stav moratoria nastává pokud je jedinec ve stavu hledání, ale ještě nepřijal závazek. A konečně stav dosažení identity nastává, když jedinec přijal závazek, před nímž proběhla fáze hledání.

Pro stav dosažení identity je charakteristická sebeakceptace a s ní spojený pocit integrity a pozitivní sebeobraz (Macek, 2003). Podle Macka (2003, s. 189) zpochybnila Marciova teorie o stavech identity Eriksonovu představu o „správném“ průběhu utváření vztahu k sobě v období adolescence.

2.2. Národní identita

2.2.1. Charakteristika národní identity

Abychom mohli hovořit o národní identitě, musíme nejprve definovat s ní úzce související pojem národ. Budeme-li vycházet z Bačové (1997, s. 32), „*národ představuje osobitý druh kolektivní identity, která má svoji předhistorii utváření, vlastní dějiny vzniku spojené se spleťtým spektrem problémů fenoménů, s kterými národ přímo nebo nepřímo souvisí (jazyk a jeho vývoj, stát, lidská přirozenost, populace, generace, mýtus, tradice, historické vědomí, kultura, společnost, sociální vztahy a interakce aj.)*“.

Národní identita je pak tedy sociální identita, ke které náleží ještě pocit sounáležitosti a identifikace s určitým národem. Ve vztahu k druhým přináší člověku ještě pocit vědomí toho, kdo je, či jej naplní pocitem náležitosti, díky kterému se cítí být doma (Keane 1994; Rex 1996).

Montserrat Guibernau (2007, s. 11) ve své knize uvádí, že národní identita „*je kolektivní sentiment založený na přesvědčení o příslušnosti ke stejnému národu a sdílení většiny atributů, díky nimž je odlišný od jiných národů.*“

Jiné a podrobnější vymezení národní identity zformulovala Bačová: „*Národní identita zahrnuje také společnou historickou paměť a zkušenost, reprezentuje kontinuitu tradice a kulturní spojení mezi generacemi, integraci komunity dané společným jazykem a sebereflexi podmínek národního společenství, které se v současnosti rozvíjí převážně v rámci národních států*“ (Bačová, 1997, s.91).

Z výzkumu zabývajícího se národní identitou a národní hrdostí v Evropě vyplynulo, že za příslušníka národa je nejčastěji považován ten, kdo má občanství s ním spjaté země, umí národní jazyk, respektuje

zákony dané země a cítí se jako příslušník daného národa (Haller, 2000). V různých zemích je těmto prvkům přisuzována různá hodnota.

Podle Mavriče (2014) se v minulosti výzkumem národní identity zabývaly především obory jako je politologie, antropologie či sociologie. V současné době však roste zájem o tuto problematiku i v oblasti sociální psychologie. Většina současných výzkumů a studií vztahujících se k národní identitě prezentuje své výsledky v některém z těchto tří teoretických rámců: teorie sociální identity, teorie akulturace a kulturního konfliktu a teorie formující identity (Mavrič, 2014, s. 186).

V rámci teorie sociální identity podle Tajfela (1986 in Mavrič, 2014) vzniká hrdost uvnitř skupiny důsledkem jedné ze strategií podpoření pozitivní identity a lidé proto, aby dosáhli pozitivní sociální identity, vnímají svou skupinu nikoli jen pozitivně, ale dokonce ji vnímají jako lepší než ostatní skupiny, což vysvětluje vznik takových jevů, jako je např. nacionalismus. Teorie akulturace a kulturního konfliktu vychází z teze, že národní identita se může projevit teprve při dlouhodobém kontaktu mezi dvěma a více etnickými skupinami. Jejich vzájemné působení poté vede k široké analýze změn v kulturních přístupech, hodnotách a chování (Mavrič, 2014).

Podle teorie formující identity je národní identita dynamický jev, který se proměňuje v čase a rovněž vlivem změn společenského kontextu (Mavrič, 2014). Formování národní identity u člověka je proces, ve kterém konkrétní jedinec postupně prochází různými fázemi vývoje národní identity. Ve fázi rozptýlené identity se nachází tehdy, pokud ještě nezačal zkoumat svou národní identitu. Do fáze zkoumání identity náleží rozličné aktivity jako je např. čtení o etnicitě, historii či tradicích, účast na různých kulturních událostech atd. Vrcholnou fází vývoje je osvojení si národní identity, které jedince dovede k lepšímu porozumění své národnosti. Nicméně Phinney (in Mavrič, 2014) říká, že u většiny lidí probíhá přechod do této konečné fáze pomaleji, jelikož jednoduše přijímají hodnoty svého bezprostředního okolí a mají tak menší potřebu prozkoumávat svou národní identitu.

2.2.2. Národní identita v České republice – výsledky výzkumů

V této kapitole se zaměříme na výsledky sociologického výzkumu, který byl zaměřen na národní identitu. Roku 1995 proběhl srovnávací výzkum, provedený v rámci ISSP (International Social Survey Programme) o národní identitě obyvatel třiatřiceti zemí včetně České republiky. Tento výzkum opakovaně proběhl ještě v roce 2003, tentokrát ve čtyřiatřiceti zemích.

Autoři Alena Nedomová a Tomáš Kostecký (1997) se orientovali výhradně na odpovědi českých respondentů a shrnuli výsledky tohoto výzkumu z roku 1995 do článku Česká národní identita, ve kterém upozornili na to, že vlivem historických událostí zejména druhé poloviny 20. století, je Česká republika z hlediska etnicity homogenní. Velký vliv na tento stav měly následující faktory: úbytek obyvatelstva za války a odsun Němců po druhé světové válce, uzavření hranic po roce 1948 (poté i po roce 1968). Tato izolovanost měla vliv na podobu české národní identity a projevila se například ve velké míře spjatosti národní identity s teritoriem – typický Čech byl mimo jiné charakterizován mimořádně blízkým vztahem k místu narození a bydliště, a také jako člověk, který nemá příliš velkou zkušenost s lidmi za hranicemi státu. Vyznačuje se tedy také nedůvěrou vůči cizincům a celkově negativním postojem vůči imigraci. Vyšší míra izolace se vyskytovala u respondentů s nižším vzděláním a vyšším věkem. Na základě odpovědí respondentů jsou za Čechy nejvíce považováni ti, kteří hovoří česky, cítí se být Čechy a mají české občanství. Být křesťanem je naopak považováno téměř za irelevantní, vzhledem k tomu, že česká společnost je silně ateistická. (Nedomová; Kostecký 1997).

Národní identita je jednou z kolektivních identit, kterou tedy, jak jsme zmínili výše, většina dospělých Čechů považovala za teritoriální. Téměř 90% českých dospělých se, na základě výsledků výzkumu z roku 2003, identifikovalo s územím (se státem), ale jen 5 % respondentů

považovalo národní identitu za svou primární identitu – spíše se definovali podle pohlaví, věku či rodinného statusu (Smith, 2006).

Dále z výzkumu ISSP z roku 2003 vyplývá, že starší lidé se většinou více ztotožňují se svou národní identitou, mladí lidé jsou obvykle více kosmopolitní. Toto lze vysvětlit mimo jiné mírou sociální integrace a personální zkušenosti (Smith, 2006).

Porovnáním výsledků ISSP o národní identitě roku 1995 a 2003 vyplynulo, že národní hrdost mezi těmito lety v České republice sice vzrostla, přesto ale Češi (a obyvatelé dalších zemí bývalého východního bloku jako Slovensko či Polsko) nejsou ve srovnání s ostatními národy příliš hrdí (Smith, 2006).

Výsledky výzkumu ukázaly, že existují dva typy hrdosti: první je spojený spíše s národem a kulturou – pojí se s dlouhodobým vývojem společnosti (např. historie, umění, věda, sport); druhý je spjatý spíše se státem a současnou situací (např. politika, fungování ekonomiky, postavení státu ve světě atd.). Druhý typ hrdosti tedy pociťují spíše lidé, kteří jsou spokojeni se stavem země. Mezi Čechy se tento typ hrdosti příliš neobjevuje – stejně tak se s tímto postojem můžeme často setkávat u obyvatel dalších postkomunistických států. Zajímavé také je, že oproti většině ostatních zemí, kde větší národní hrdost koreluje s vyšším vzděláním, u České republiky je tomu naopak, tedy čím nižší vzdělání, tím větší národní hrdost (Smith, 2006).

2.3. Národní hrdost

2.3.1. Charakteristika národní hrdosti

Hrdost můžeme zařadit mezi sociální emoce. Rovněž patří mezi emoce tzv. sebeuvědomění, tzn. hodnocení sebe samého, ale skrze reakce okolí (Slaměník, 2011). Jedinec ale nemusí prožívat hrdost jen ve vztahu k sobě, ale může být hrdý i na úspěch druhých. V tomto případě hovoříme o tzv. hrdosti v zastoupení (Tracy, 2004). Dále můžeme prožívat hrdost při úspěchu sociální skupiny nebo národa, jehož jsme členem – zde pak mluvíme o národní hrdosti (Tajfel, Turner, 1986).

Hrdost má v jazyce negativní i pozitivní konotace. Stěžejním faktorem se zdá být, zda hrdost vychází z objektivních úspěchů (tj. věrohodná, nefalšovaná hrdost), nebo z příliš pozitivního hodnocení sebe sama (tj. namyšlenost, pýcha), (Tangney, 1999).

Existují různá pojetí národní hrdosti. Hjern (1998) například chápe národní hrdost jako pocit hrdosti člověka na svůj stát. Kelman (1997) popisuje národní hrdost jako loajalitu a určitou připoutanost ke svému národu. Rose (1985) vidí národní hrdost jako psychologický pant, který spojuje pocit sebenaplnění s veřejným účelem státu. Podle Jauregui (1999) je národní hrdost formou kolektivního sebevědomí a emocionálního spolucítění, které je odvozené od pozitivního spojení a identifikace s národem.

Národní hrdost souvisí rovněž s pocity patriotismu a nacionalismu. Patriotismus můžeme charakterizovat jako lásku a loajalitu ke své zemi, zatímco nacionalismus je silná oddanost ke svému národu, kdy jedinec povyšuje svůj národ nad národy druhé. Národní hrdost koexistuje s patriotismem a je prerekvizitou pro nacionalismus – ale nacionalismus již do jisté míry přesahuje národní hrdost, protože pocit hrdosti není to samé, jako pocit nacionalismu (Smith, Jarkko, 1998). Národní hrdost není spjata

s žádnou ideologií, zatímco nacionalismus je naopak ideologický proces, ve kterém se jedinci definují primárně z hlediska národnosti (Finlayson, 1996). Ve vztahu k oddanosti k národu, je nacionalismus orientovaný na druhé, avšak v případě národní hrdosti se jedinec zaměřuje na sebe a na své cítění. Pocit hrdosti ke státu tedy není podmíněn těmi druhými (Ceobanu, Escandell, 2008).

Někteří autoři uvádějí, že hrdost má blízko i k jiným emocím. Appiah (1996) kupříkladu vysvětluje, že patrioti jsou více náchylní k pocitu hanby vůči svému státu, a intenzivněji prožívají zklamání (např. pokud vláda rozhoduje v nesouladu s principy státu či nedůstojně reprezentuje státní zájmy).

Deux (1996) tvrdí, že pozitivní postoje jsou nejčastěji vyjádřeny skrze pozitivní reakce jako je právě hrdost nebo spokojenost. Nedostatek pozitivních postojů či projev negativních postojů vůči skupině, s níž se jedinec ztotožňuje, může být vnímáno jako popření jeho národní identity.

Provedeme-li určité shrnutí, můžeme říci, že národní hrdost se liší od národní identity hlavně tím, že národní identita nepřisuzuje danému národu specifický význam, tzn. ztotožnění s národem nemusí být doprovázeno pozitivními či negativními pocity, ale postoj k národu může být i neutrální, zatímco národní hrdost přisuzuje národu silný pozitivní význam – z toho vyplývá, že lidé, kteří mají českou národní identitu, se považují za Čechy, ale ne všichni, kdo se tak označí jsou hrdí na svůj národ.

2.3.2. Národní hrdost v životě společnosti

M.D.R. Evans a Jonathan Kelley (2002) ve své vědecké práci používají data z výzkumů International Social Survey Programme's nation, a zkoumají různé oblasti života příslušníků různých národů, v nichž mohou pociťovat národní hrdost – konkrétně vědu, ekonomii, umění, literaturu a sport. Při porovnávání výsledků ze čtyřadvaceti zemí došli autoři k závěru, že nejvýraznější rozdíly mezi jednotlivými národy v prožívání národní hrdosti jsou v oblasti ekonomie a v oblasti vědy. Naproti tomu cítění národní hrdosti ve sféře literatury a umění se ve všech zemích téměř shoduje. Zajímavé je, že zde můžeme nalézt také mezikulturní rozdíly – národní hrdost na oblast vědy je výraznější v anglicky mluvících zemích, zatímco hrdost ve sportu má obzvláště velký význam pro menší země. Nyní se blíže zaměříme na jednotlivé oblasti.

Evans a Kelley (2002) uvádějí, že národy se snaží o vštípení pozitivních pocitů skrze úspěchy ve vědě už více než 200 let (počátky můžeme postupně pozorovat již od polárních expedic až k vesmírným závodům ve druhé polovině 20. století). Obecně se předpokládá, že hrdost ve vědě stále roste spolu s ekonomickým rozvojem. Z výzkumu vzešlo, že největší hrdost na vědu můžeme pozorovat u obyvatel anglicky mluvících zemí, nejméně zas ve státech bývalého východního bloku, tedy včetně České republiky. Obecně se také ukázalo, že občané menších zemí, bývají méně hrdí na oblast vědy.

Ve sféře ekonomie se předpokládalo, že míra národní hrdosti bude přímo úměrná s fungováním a rozvojem ekonomiky – což se i částečně potvrdilo. Nejméně hrdí na fungování ekonomiky byli respondenti z postkomunistických zemí z důvodu dlouhodobé ekonomické stagnace zapříčiněné centrálním řízením ekonomiky v období socialismu (Dalton, 1994). V případě České republiky (vycházíme z výzkumu ISSP z roku 1995) byla na fungování ekonomiky hrdá asi jen třetina respondentů. Naopak nejvíce hrdí na ekonomický vývoj byli obyvatelé z vyspělých států

Západní Evropy. Potvrdila se tedy teze, že čím bohatší země a vyspělejší ekonomika, tím vyšší míra národní hrdosti spjatá s touto oblastí (Evans, Kelley, 2002).

Národní hrdost v umění a literatuře vychází z tradic i dobového diskurzu. Závisí na produkci a recepci umění, tedy na osobách umělců i lidí, kteří se s jejich uměleckými díly setkávají. V mladých zemích, kterým chybí dlouhodobá a kontinuální umělecká tradice, může být národní hrdost v oblasti umění slabší (Evans, Kelley, 2002).

Národní hrdost v oblasti literatury může být o něco menší v zemích, které sdílejí rozšířený jazyk, neboť to může snižovat exkluzivitu literárních děl, produkovaných umělci dané země (Bader, 1997). Nicméně mezi jednotlivými zeměmi se neobjevil žádný výrazný rozdíl. Česká republika se z hlediska národní hrdosti na umění umístila velmi vysoko – přibližně na stejné úrovni jako Japonsko či Bulharsko. To potvrdilo hypotézu, že menší země projevují více hrdosti v literatuře a umění než v jiných oblastech (Matthews 1996). A současně výsledek výzkumu potvrdil i hypotézu, že lidé v zemích, kde se hovoří jazykem společným více zemím, pociťují menší hrdost na literaturu než na další oblasti života (Corse, 2007).

Většina sportů je organizována na mezinárodní úrovni. Mezinárodní sportovní utkání přitahují obrovské publikum (konkurenční hry mezi různými územími se datují již od starověku). Opět se zde setkáváme s mezikulturními odlišnostmi, a sice, že malé národy jsou obzvláště hrdé na své sportovce, týmy a vítězná utkání (Evans, 1996). Patrně proto, že organizace mezinárodního sportu prostřednictvím různých soutěží (např. olympijské hry), umožňuje všem státům rovnocenně dosáhnout mezinárodního uznání, a pro malé státy to znamená úspěch, kterého se jim v jiných oblastech nedostává, protože v nich nemohou konkurovat (Malcolma 2001). Ve všech zemích však dosahovala národní hrdost v oblasti sportu vysokých hodnot.

3. EMPIRICKÁ ČÁST

3.1. Východiska a cíl práce

V této práci se zaměřujeme na problematiku národní identity a národní hrdosti přítomné u adolescentů. Teoreticky vycházíme jednak z různých výše zmíněných teoretických rámců, které budeme v této části práce postupně konkretizovat na příkladech, jednak se částečně opíráme o výzkumy národní identity a hrdosti, které proběhly mezi dospělými jedinci.

Tato práce se zabývá problematikou národní identity u adolescentů mimo jiné i proto, že takovýto výzkum zkoumající identitu jedinců v adolescenci v České republice dosud neproběhl. Možná je tomu tak, protože je velice obtížné postihnout, jak se bude u této cílové skupiny národní identita nadále vyvíjet, neboť adolescence je podle E. Eriksona obdobím, v němž se identita člověka formuje. Stav národní identity u adolescentů je tedy zkoumán ze synchronního hlediska a zachycuje aktuální stanoviska respondentů. Dalším problematickým momentem takového výzkumu je i fakt, že vzhledem k tomu, že vývoj identity u adolescentů není ještě zcela dovršen, mohou být jejich odpovědi formulovány nikoli jen na základě jejich osobních zkušeností, ale respondenti mohou být dle poznatků Eriksona více náchylní buď k přejímání modelů a názorů ze svého okolí, nebo se naopak proti nim stavět do opozice.

Tato cílová skupina je pro výzkum národní identity a národní hrdosti zajímavá také z toho důvodu, že se na rozdíl od jiných věkových skupin více účastní života na sociálních sítích, prostřednictvím dnes již samozřejmého přístupu k internetu a masmédiím se stále více zvyšuje otevřenost k zahraničním vlivům a ke kosmopolitismu vůbec. Vzhledem ke globalizačním tendencím a pomyslnému stírání vzdáleností a hranic si klademe otázky, zda jsou ještě pro současné adolescenty národní identita

a národní hrdost hodnotami, zda pro ně má příslušnost k českému národu nějakou váhu, čili zda teenageři pociťují hrdost na své češství, nebo zda jsou k těmto otázkám lhostejní či pro ně má česká etnicita podřadný význam, nebo snad zda dokonce svou příslušnost k národu nevnímají negativně.

Jedním z cílů našeho výzkumu tedy je zodpovědět si otázku, zda jsou čeští adolescenti hrdí na své češství.

Na základě teorie sociální identity Tajfela a Turnera, konkrétně poznatku, že již členství ve skupině postačuje k tomu, aby se u jedince rozvinul pocit příslušnosti k této skupině, můžeme předpokládat, že se čeští respondenti budou identifikovat s českou skupinou. Tento druh identifikace by neměl mít mezi českou majoritou negativní konotaci. Rovněž vzhledem k teorii o pozitivní sociální (v našem případě národní) identitě můžeme vyslovit hypotézu, že se respondenti budou snažit o pozitivní vnímání skupiny, jejíž jsou součástí, a s tím může souviset i vývoj pocitu hrdosti.

V tomto kontextu však může být otázka hrdosti problematická, a to ze dvou důvodů:

1. Vzhledem k tomu, že z dřívějších výzkumů národní identity mezi dospělými jedinci (konkrétně výzkumů ISSP v letech 1995 a 2003) vyplynulo, že Češi nejsou příliš hrdí, může se tento stav společnosti odrazit i v odpovědích adolescentních respondentů. Ovšem mezi výzkumy v letech 1995 a 2003 byl u Čechů vyzorován jistý nárůst hrdosti – můžeme se tedy domnívat, že tento fakt může souviset možná i s populační proměnou společnosti, tzn. příchod mladší generace, která bezprostředně nezažila režim před rokem 1989 v produktivním věku (tzn. že v této době byli příslušníci mladé generace ještě dětmi). Rovněž předpokládáme, že čeští adolescentní jedinci pravděpodobněji budou pojit pocit hrdosti spíše s kulturními aspekty národa, než s politickými a ekonomickými aspekty, které jim vzhledem k jejich nízkému věku nebudou ještě příliš blízké.

2. Podíváme-li se na otázku hrdosti obecněji (ve zkoumaných datech se vyskytuje jak otázka vztažená obecně k hrdosti jako emoci aktuálně prožívané, tak otázky k národní hrdosti), měli bychom upozornit na výsledky studie Ivy Poláčkové Šolcové (2013), která porovnávala emoce u českých a slovenských respondentů, jež vypovídají o tom, že mezi Čechy koreluje emoce hrdosti více s negativními emocemi, jako je znechucení, údiv či nevrlost. Při vyhodnocení dotazníků se proto zkusíme blíže zaměřit na otázku, která se váže přímo k národní hrdosti („jsem hrdý na to, že jsem Čech“) a na četnost odpovědí vztažených k emoci hrdosti na škále PANAS. Vzhledem k tomu, že nemusí být v českém prostředí hrdost vnímána jako pozitivní emoce, pokusíme se i na základě výsledků výše zmíněného výzkumu (Poláčková Šolcová a kol., 2013) pozorovat, zda může přímá otázka na hrdost výrazněji ovlivnit četnost kladných odpovědí, v porovnání s otázkami, kde se na hrdost, potažmo národní hrdost ptáme nepřímě.

V částech dotazníku, které obsahují otázky týkající se zájmu o své (tedy české) etnikum a účasti na národním dění, vycházíme z teorie formující národní identity (Phinney in Marvić, 2014), konkrétně se orientujeme na fázi zkoumání národní identity, k níž se vztahují různé aktivity jako je kupř. čtení o své etnicitě, účast na různých kulturních událostech atd.). Tato teorie také předpokládá, že u určitého procenta lidí tato fáze nastupuje později, protože jednoduše přijímají hodnoty ze svého bezprostředního okolí, a nemají tedy takovou potřebu prozkoumávat svou národní identitu. Toto je vývojově zesíleno u většiny adolescentů, protože podle Eriksona se jedinci tohoto věku stále ještě vyhraňují a silněji se orientují na své okolí, zejména na vrstevníky, a spíše přijímají jejich názory či naopak názory z okolí negují – fáze osvojení si národní identity ještě v tomto věku obvykle nenastává.

Dále se zaměříme na otevřené otázky v závěru dotazníků, v nichž se mají respondenti charakterizovat. Budeme zkoumat, na co se primárně soustředí, konkrétně tedy, nakolik se respondenti zaměřují dovnitř (čili na sebe a popis svých vlastností) a nakolik se vztahují k vnějšku (tedy zda

na tomto místě vyjadřují zájem např. o druhé lidi, o kulturu atd.). Vzhledem k tomu, že podle Eriksona je adolescence proces formování identity, můžeme předpokládat, že se dospívající v otevřených otázkách budou zaměřovat více na sebe. Rovněž se v této části vyhodnocování budeme orientovat na to, jaké procento adolescentů považuje svou národní identitu za natolik významnou, aby se v charakteristice identifikovalo z hlediska češství či naopak směrem ven – tedy zda se v odpovědích objeví např. náznaky nesnášenlivosti či xenofobie (na tomto místě je důležité podotknout, že dotazníky, z nichž jsme sbírali data ke zpracování, jsou primárně určeny ke zkoumání romské menšiny, tudíž se zde objevuje množství otázek zaměřených na etnické menšiny – proto z celkového zaměření dotazníků mohou na tomto místě vyplynout případné známky nesnášenlivosti).

Vyjdeme-li tedy z výše zmíněných východisek, můžeme provést shrnutí cíle této práce: budeme se snažit zmapovat oblast národní identity a národní hrdosti mezi českými adolescenty. Konkrétně zjistit kolik adolescentů se ztotožňuje s národní identitou, a kolik dotázaných respondentů pociťuje národní hrdost a v neposlední řadě, zda již prošli (resp. procházejí) fází zkoumání své národní identity.

3.2. Metoda, výběr vzorku a postup šetření

V této části práce se již zaměříme na konkrétní údaje, vycházející z dotazníkového šetření, které se týkalo zkoumání identity adolescentů, a které proběhlo na jaře tohoto roku. Jednalo se o velké mezinárodní dotazníkové šetření, které mapovalo identitu dospívajících, a které bylo zaměřeno primárně na identitu romské menšiny. Tento výzkum se kromě České republiky realizoval ještě v dalších zemích (např. V Bulharsku, Rumunsku). Výzkum proběhl pod vedením Drs. Radosvěty Dimitrové, PhD., a v České republice byla koordinátorkou tohoto výzkumu PhDr. Iva Poláčková Šolcová PhD. Výzkumu se kromě příslušníků etnických minorit účastnili rovněž příslušníci české majority.

V rámci výzkumu v České republice bylo osloveno více než 800 škol a institucí s žádostí o spolupráci. Šetření se nakonec zúčastnilo dvaadvacet škol, jeden dětský domov se školou a pět organizací – reprezentativnost vzorku byla tedy podmíněna ochotou ke spolupráci oslovených institucí. Ze 14 krajů se zapojili do výzkumu respondenti z celkem 10 krajů s tímto zastoupením:

- ◆ 7 škol a 2 organizace v Moravskoslezském kraji
- ◆ 4 školy a jedna organizace v Olomouckém kraji
- ◆ 3 školy ve Středočeském kraji
- ◆ 2 školy v Jihomoravském kraji
- ◆ 2 školy v Ústeckém kraji spolu s jednou organizací
- ◆ jedna organizace na Vysočině
- ◆ jedna škola a jeden dětský domov se školou v Plzeňském kraji
- ◆ jedna škola v Libereckém kraji
- ◆ jedna škola ve Zlínském kraji
- ◆ jedna škola v Praze

V úvodu dotazníků bylo uvedeno prohlášení, že dotazník je anonymní a důvěrný, a dospívající ho mohou kdykoliv přestat vyplňovat, pokud se na to nebudou cítit. Většina dotazníků byla zadána ve třídách

během vyučovací hodiny (vyplňování trvalo cca 45 min), část dotazníků byla vyplněna s asistencí, část byla sebrána poštou – sběr probíhal od února do května v roce 2015.

Pro účely této práce jsme zpracovali pouze tu část dotazníků, v nichž byla na otázku „Z jaké jsi etnické skupiny?“ zaškrtnuta odpověď „české“. Celkově se tedy zkoumaní respondenti skládají z žáků 9. tříd základních škol, kdy z kompletního počtu 519 dotazníků, 359 dospívajících odpovědělo, že mají českou etnicitu (dále 226 respondentů uvedlo romskou, 15 respondentů zaškrtnulo jinou a 3 účastníci výzkumu neodpověděli). Dále již budeme hovořit pouze o výzkumném vzorku, týkajícím se přímo naší práce.

Ve výsledcích výzkumu budeme také sledovat, zda se odpovědi liší mezi pohlavími a z hlediska víry. Z českých respondentů se výzkumu zúčastnilo 185 mužů a 165 žen a 9 z nich nevyplnilo žádné pohlaví. Průměrný věk mezi českými dospívajícími byl 14,28 let (směrodatná odchylka 0,77). Skladba respondentů podle vyznání bylo následující: 80 adolescentů uvedlo, že jsou věřící, 256 účastníků se zařadilo mezi ateisty a 23 respondentů víru vůbec neudalo.

Vzhledem k tomu, že zkoumáme otázku české národní identity a české národní hrdosti, využíváme z poměrně rozsáhlých dotazníků pouze dílčí data vztahující se přímo k předmětu našeho zájmu (ostatní údaje týkající se například identity minorit, otázek diskriminace, školní zátěže, životního spokojenosti, otázek rodinné či zdravotní situace respondentů atd., jsme nevyužili, protože byly pro náš výzkum irelevantní).

Dotazník přeložila z anglického jazyka profesionální překladatelka psychologické literatury, zpětný překlad provedla bilingvní psycholožka a správnost a smysluplnost dotazníku zkontrolovala koordinátorka projektu.

Kompletní standardizovaný dotazník se skládal celkem ze 17 baterií různých dotazníků – pro účely této práce byla využita pouze ta část otázek, jež byla skutečně relevantní pro předmět našeho výzkumu – vycházeli jsme tedy jen ze tří z nich. Jedná se konkrétně o tyto: National

ethnic identity (Dimitrova et al., 2014), který byl vytvořen speciálně pro výzkum, z něhož vycházíme. Data týkající se emoce hrdosti jako takové vycházela z dotazníkového šetření The PANAS (Positive and Negative Affect Schedule; Watson et al., 1984) a otevřené otázky byly postaveny na základě dotazníku Identity descriptors (Adams et al., 2014). Nyní se na ně zaměříme podrobněji.

Část dotazníku National ethnic identity (Dimitrova et al., 2014), ze které jsme primárně vycházeli, obsahuje 3 tabulky, pod označením C, R a X. Instrukce byly popsány následovně: „V této části, prosím, vyplň pouze tu část, která se Tě týká. Pokud se považuješ za Čecha, vyplň část C, pokud za Roma, vyplň část R, pokud za obojí, vyplň obojí, část C i R, zkrátka co se Tě netýká, nevyplňuj. Pokud se cítíš být členem jiného národa či etnika, doplň své etnikum do části X a odpověz na otázky. Přečti si každou větu a zakroužkuj vždy JEDNO číslo, které nejlépe vystihuje, nakolik s tvrzením ne/souhlasíš.“ Škály byly pětibodové (1 rozhodně nesouhlasím, 2 nesouhlasím, 3 ani souhlas ani nesouhlas, 4 souhlasím, 5 rozhodně souhlasím). Tato část obsahovala celkem deset otázek, a to v tomto pořadí:

1. Považuji se za Čecha/Češku.
2. Vidím sám/sama sebe jako Čecha/Češku.
3. Být Čechem je pro mě důležité.
4. Být Čechem je důležitou součástí mého života.
5. Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti.
6. Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že se mluví o mně.
7. Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu.
8. Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka.
9. Účastním se českého kulturního dění (hudba, obyčeje atd.)
10. Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře (historie, tradice).

Při vyhodnocování otázek jsme rozdělili otázky do skupin podle toho, jestli se vztahují k národní identitě (zjišťovali jsme, zda respondenti již přijali závazek), národní hrdosti (pozorovali jsme u respondentů míru

pozitivního hodnocení identity) či stavu přezkoumání identity respondentů.

Výzkum národní identity v dotazníku pokrývaly následující otázky: „Považuji se za Čecha/Češku“, „Vidím sám sebe jako Čecha“, „Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti“.

Míru národní hrdosti vystihovaly otázky: „Být Čechem je pro mě důležité.“, „Být Čechem je důležitou součástí mého života“, „Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že se mluví o mě“, „Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu“ a „Jsem hrdý na to, že jsem Čech.“.

Třetí část, prozkoumání národní identity, byla reprezentována otázkami: „Účastním se českého kulturního dění (hudba, obyčeje atd.)“ a „Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře (historie, tradice)“.

Dotazníková část vycházející z PANAS byla zaměřena na sledování průměrného výskytu a intenzity pozitivních i negativních afektivních stavů. Škála byla tvořena dohromady dvaceti položkami (např. nervózní, aktivní atd.) a zadání pro respondenty znělo: „Přečti si každou položku a zakřížkuj vždy JEDNO číslo, které nejlépe vystihuje, do jaké míry se právě cítíš v tuto chvíli.“ Respondenti hodnotili svůj stav na pětibodové stupnici (jen velmi málo nebo vůbec – 1, trochu – 2, středně – 3, hodně – 4, extrémně – 5). V našem výzkumu jsme sledovali odpovědi pouze u položky „hrdý/hrdá“. Vysoké skóre u této položky nám může poukazovat na přítomnost častého a intenzivního prožívání pozitivního afektu, a naopak (Watson et al., 1984).

V poslední části dotazníku, z níž jsme čerpali data, byl prostor pro otevřenou otázku: „Zamysli se prosím chvíli pozorně sám/sama nad sebou a tím, kdo jsi. Potom napiš pět charakteristik, které dobře vystihují tvoje vlastnosti a to, co máš nebo nemáš rád/a, a čeho si vážíš.“ Na tomto místě zkoumáme, zda se dospívající zaměřují spíše dovnitř tedy na sebe (např. přátelský, romantická) nebo ven čili na okolní svět (např. Pomáhám druhým, mám rád sport). Sledujeme zde rovněž, kolikrát zde respondenti označili sami sebe za příslušníka českého národa, a naopak jak často se zde objevila nesnášenlivost k jiným etnikům.

3.3. Statistické zpracování

Ke statistickému zpracování jsme použili nástroj Microsoft Excel, což je nástroj vhodný pro statistické výpočty. Obsahuje mnoho užitečných funkcí na výpočet průměru a směrodatných odchylek, a nabízí také možnost vykreslení průběhů.

Na úvod a pro představu o použitých datech jsme statisticky vyjádřili i aritmetický průměr a věk respondentů s jejich směrodatnou odchylkou.

Pro data týkající se národní identity a národní hrdosti jsme vytvořili frekvenční charakteristiky kladných odpovědí (za kladné odpovědi jsme považovali odpovědi 4 a 5 z pětistupňové škály, tedy „souhlasím“ a „rozhodně souhlasím“) a pozorovali jsme jejich vztah k jednotlivým skupinám (muži a ženy, věřící a nevěřící) – počet kladných odpovědí nám ukázal, kolik lidí se ztotožňuje s českou národní identitou. Dále jsme také vyjádřili průměrné skóre odpovědí a opět jsme je vztáhli k jednotlivým skupinám – to nám mělo ukázat, zda respondenti odpovídali spíše kladně či spíše záporně.

Nejprve jsme vyhodnocovali otázky jednotlivě, a poté jsme je řadili z hlediska toho, zda nám vyjadřovaly údaje týkající se národní identity, národní hrdosti či prozkoumání národní identity. Výsledky jsme vyjádřili ve frekvenčních i v procentuálních hodnotách.

Z hlediska frekvence jsme celkově zkoumali vzorek 359 osob, z nichž 185 bylo mužského pohlaví a 165 ženského pohlaví; 9 respondentů pohlaví nevyplnilo (tito byli zahrnuti do celkových odpovědí, protože uvedli českou etnicitu, ale ze statistik v kategorii pohlaví byli vyjmuti). Z celkového počtu studovaného vzorku uvedlo 90 lidí, že jsou věřící a 243 lidí, že jsou nevěřící; 26 zkoumaných víru neuvedlo (byli tedy opět zahrnuti do celkových statistik, ale nebyli zařazeni do statistik z hlediska víry).

Abychom mohli vyjádřit, jak se k odpovědím staví jednotlivé kategorie (muži a ženy, věřící a nevěřící), vyjádřili jsme procentuálně počet

kladných odpovědí ku počtu respondentů každé kategorie. Pro procentuální vyjádření kladných odpovědí na otázku k celkovému počtu respondentů, kterých bylo 359, jsme použili níže uvedený vzorec:

$$\frac{\text{počet kladných odpovědí}}{359} * 100 \%$$

U kategorie pohlaví jsme vždy porovnávali počet kladných odpovědí v rámci daného pohlaví. U mužů, kterých bylo 185, byl výpočet dle tohoto vzorce:

$$\frac{\text{počet kladných odpovědí mužů}}{185} * 100 \%$$

A u žen, jichž bylo 165, jsme postupovali podle vzorce:

$$\frac{\text{počet kladných odpovědí žen}}{165} * 100 \%$$

U kategorie víry jsme postupovali obdobně, použili jsme tedy tyto vzorce:

$$\frac{\text{počet kladných odpovědí věřících}}{90} * 100 \%$$

$$\frac{\text{počet kladných odpovědí nevěřících}}{243} * 100 \%$$

Vzhledem k tomu, že Češi mohou dle výše zmíněného výzkumu (Poláčková Šolcová a kol., 2013) vnímat hrdost negativně, zaměřili jsme se i na to, zda se odpovědi na otázku vztahující se přímo k národní hrdosti („Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka“) významně neliší od odpovědí na ostatní otázky, které vyjadřují pozitivní vztah ke svému národu („Být Čechem je pro mě důležité“; „Být Čechem je důležitou součástí mého života“; „Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu“; „Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že se mluví o mně“).

Hrdost v části dotazníku vycházející z PANAS jsme opět vyhodnotili z hlediska četnosti, kdy jsme z pětibodové škály započítali jako kladné

odpovědi 3 až 5 (tedy středně, hodně, extrémně) a porovnali jsme výsledná data s osmou otázkou dotazníku Národní etnické identity („Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka“). Na závěr jsme vyhodnocovali otevřené otázky, které jsme rozdělili do jednotlivých kategorií: orientace dovnitř (na sebe), orientace ven (na okolí, kulturu atd.), charakterizování sebe sama z hlediska češství pozitivně, charakterizování sebe sama z hlediska češství negativně, xenofobní vyjádření. U jednotlivých kategorií jsme zkoumali frekvenci odpovědí.

3.4. Výsledky

Tato část práce přináší výsledky statistického zpracování konkrétních dat, které byly vybrány a použity pro účely našeho výzkumu. Shrnutí výsledků bylo pro přehlednost rozpracováno do tabulek a grafů uvedených v příloze naší práce. Obsah této kapitoly byl věnován bližšímu popisu a vyhodnocení výsledků výzkumu. Problematická či jinak vybočující místa či příčiny možných zkreslení budou podrobněji popsány v následující kapitole „Diskuse“. Výsledky výzkumu jsme zde rozdělili na části – národní identita, národní hrdost, hrdost (dle PANAS), národní hrdost + národní identita, prozkoumání národní identity a otevřené otázky. Zkoumání nám přineslo tyto výsledky:

NÁRODNÍ IDENTITA

Do této kategorie jsme zařadili otázky „Považuji se za Čecha“; „Vidím sám sebe jako Čecha“; „Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti“. V těchto otázkách jsme vyhodnocovali odpovědi okruhu respondentů, kteří uvedli svou etnicitu jako českou (98%), česko-romskou, česko-vietnamskou, česko-slovenskou, česko-maďarskou či česko-ruskou – takto smíšenou identitu uvedly 2% respondentů.

„*Považuji se za Čecha*“ – u této otázky 84% z těch, kteří uvedli svou etnicitu jako českou či smíšenou, odpovědělo kladně. Z hlediska pohlaví kladnou odpověď uvedlo 84% žen a 83% mužů. U nevěřících uvedlo kladnou odpověď 82% respondentů a u nevěřících 85% respondentů.

„*Vidím sám sebe jako Čecha*“ – u této otázky vyšly statistické údaje o něco nižší, jelikož kladně odpovědělo 78% respondentů. Kladných odpovědí u mužů bylo 79% a u žen 78%. Z hlediska víry odpovídalo kladně 75% věřících a 79% nevěřících.

„Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti“ – u této otázky počet kladných odpovědí už tak poměrně jednoznačných výsledků jako u předchozích dvou otázek nedosáhl, jelikož kladnou odpověď uvedlo pouze 55% dospívajících. Z celkového počtu věřících uvedlo 58% kladnou odpověď a stejně tak i 52% nevěřících. Poměrně zajímavý výsledek přinesla tato otázka z hlediska pohlaví. „Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti“ odpovědělo kladně 62% mužů a pouze 45% žen – z toho vyplývá, že více než polovina žen (55%) se příliš necítí být součástí české společnosti, ačkoliv se ale část z nich třeba považuje za Češky nebo vidí samy sebe jako Češky.

Celkově tedy odpovědělo na všechny 3 otázky, vztahující se k národní identitě, kladně 51% respondentů. Z celkového počtu žen jich odpovídalo kladně 42% a z celkového počtu mužů 58%. První dvě otázky byly, co se týká odpovědí u žen i mužů, poměrně rovnoměrné. Odpovědi na poslední otázku byly z hlediska pohlaví nevyvážené. Z kategorie věřících respondentů odpovídalo kladně 52% a z kategorie nevěřících 49% respondentů. Ve všech třech otázkách byly kladné odpovědi rovněž poměrně vyrovnané, z čehož vyplývá, že víra patrně nemá přímý vliv na národní identitu.

NÁRODNÍ HRDOST

Do kategorie národní hrdosti spadá celkem pět otázek vycházejících z dotazníku National ethnic identity (Dimitrova et al., 2014).

„Být Čechem je pro mě důležité“ – celkově na tuto otázku odpovědělo kladně 57% dospívajících, z kategorie žen odpovědělo kladně 54 % a z kategorie mužů 61%. Zastoupení věřících mezi kladně odpovídajícími respondenty bylo 56% a nevěřících taktéž 56%.

„Být Čechem je důležitou součástí mého života“ zodpovědělo kladně celkově 52% adolescentních respondentů. Z ženské kategorie odpovědělo

kladně 44% žen a z mužské kategorie odpovědělo kladně 61% mužů. Z hlediska víry kladnou odpověď uvedlo 50% věřících a 51% nevěřících.

„Cítím, že být Čechem má pro mě hodnotu“ – na tuto otázku odpovědělo kladně méně než polovina respondentů, a to jen 44%. Kladně odpovědělo 42% věřících a 45% nevěřících respondentů. Poměr kladných odpovědí mezi pohlavími byl u této otázky podobně jako u předchozích otázek s vyšším zastoupením mužských respondentů (51%) a zde s mnohem výrazněji nižším zastoupením ženských respondentek (38%).

„Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka“ – s tímto tvrzením souhlasilo 54% zkoumaných adolescentů. Kladně se vyjádřilo 52% respondentek ženského pohlaví a 57% respondentů mužského pohlaví. Věřících respondentů zde odpovědělo kladně 54% a nevěřících 53%. Na tomto místě jsme provedli srovnání s ostatními otázkami, vztahujícími se k národní hrdosti z toho důvodu, že na základě již zmíněného výzkumu (Poláčková Šolcová a kol., 2013) v našem prostředí může mít výraz „hrdost“ negativní nádech, což se ovšem na tomto místě v přímém spojení s češtvím nepotvrdilo, protože jsme nepozorovali významější výkyvy od ostatních otázek, a dokonce 94% těch, kteří odpověděli kladně na zbývající čtyři otázky, také odpovědělo kladně na tuto otázku. Zbývajících 6% se k tomuto tvrzení vztahovalo neutrálně, nebo odpověď vůbec neudalo, z čehož plyne, že nikdo, kdo souhlasil se zbývajícími čtyřmi tvrzeními, nevyjádřil nesouhlas ani s tvrzením „Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka“.

„Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že mluví o mně“ – celkově tuto otázku zodpovědělo kladně pouze 40% dospívajících. V kategorii mužů odpovědělo kladně 43% a v kategorii žen odpovědělo kladně 36%. Zastoupení kladně odpovídajících věřících čítalo 40% a nevěřících rovněž 40%. Ve vztahu k národní hrdosti jsme uvažovali pouze odpovědi, na které respondenti odpověděli kladně na všechny výše

uvedené otázky. Zjistili jsme ale, že odpovědi na otázku „Když někdo řekne něco špatného o Čechách, cítím, že mluví o mně“ mají velký vliv na celkovou výslednou hodnotu národní hrdosti, uvedeme zde tedy dvě varianty celkových výsledků k otázce národní hrdosti, abychom mohli porovnat, jak se při započtení této otázky výsledná čísla liší. Celkově odpovědělo na všech 5 otázek kladně 23% respondentů, ale bez započtení této otázky uvedlo kladné odpovědi celkově 34% dotázaných. Pravděpodobným příčinám této odchylky se budeme věnovat blíže v následující kapitole.

HRDOST (dle PANAS)

Z celkového počtu respondentů vyjádřilo aktuální pocit hrdosti 56% dospívajících. Ze stejného množství dotázaných uvedlo kladnou odpověď u otázky „Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/Češka“ celkem 54% dotázaných. Dále jsme zjistili, že 61% z těch, kteří vyjádřili aktuální pocit hrdosti, vyjádřilo zároveň souhlas s tím, že jsou hrdí, že jsou Češi, a 12% z nich dokonce zaškrtnulo, že nejsou hrdí na to, že jsou Češi. Oproti tomu 36% respondentů, kteří napsali, že necítí aktuální pocit hrdosti, uvedlo, že jsou hrdí na své češství.

NÁRODNÍ HRDOST + NÁRODNÍ IDENTITA

Na tomto místě shrneme všechny kladné odpovědi z kategorií národní identity a národní hrdosti. Ke všem osmi výše uvedeným otázkám se vyjádřilo kladně celkem 21 % respondentů. Mužů, kteří odpovídali kladně jak u otázek týkajících se národní identity, tak i u otázek vztahujících se k národní hrdosti, bylo celkem 27%. Z ženských respondentek odpovídalo výlučně kladně v obou kategoriích celkem 20% žen. Z hlediska víry odpovídalo pouze kladně celkem 24% ze všech věřících a 23% ze všech nevěřících. Dohromady 92% z těch respondentů, kteří odpověděli na otázky z oblasti národní identity kladně, odpověděli kladně i na všechny otázky týkající se národní hrdosti.

PROZKOUMÁNÍ NÁRODNÍ IDENTITY

„Účastním se českého kulturního dění (hudba, obyčeje atd.)“ – s tímto výrokem se ztotožnilo celkem 34 % respondentů. Z kategorie žen 39% a z kategorie mužů 31%. Kladně se také vyjádřilo 39% věřících a 31% nevěřících.

„Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře (historie, tradice)“ – na tomto místě se souhlasně vyjádřilo 21 % respondentů. Z hlediska pohlaví kladnou odpověď uvedlo 17% žen a 25% mužů. Zastoupení kladných odpovědí mezi věřícími bylo 27% a mezi nevěřícími 19%.

Celkově 15 % respondentů odpovědělo kladně na obě otázky. Z množiny mužů uvedlo kladnou odpověď 18% a z množiny žen 13 %. Z hlediska víry odpovídalo na obě tyto otázky kladně 19% věřících a 13% nevěřících.

OTEVŘENÉ OTÁZKY

„Zamysli se prosím chvíli pozorně sám/sama nad sebou a tím, kdo jsi. Potom napiš pět charakteristik, které dobře vystihují tvoje vlastnosti a to, co máš nebo nemáš rád/a, a čeho si vážíš.“ Na tomto místě jsme pozorovali orientaci adolescentních respondentů, čili zda se soustředí dovnitř (popis svých vlastností, sebe sama) či ven (ostatní lidé, kultura ad.). Sledovali jsme také, zda se dotazovaní charakterizovali z hlediska národní identity. Odpovědi jsme zde zkoumali pouze z hlediska četnosti. Celkem 738 odpovědí bylo zaměřeno dovnitř, 145 odpovědí směřovalo ven. Z hlediska češství se charakterizovalo 6 respondentů pozitivně a 2 respondenti negativně; 5 odpovědí mělo xenofobní vyznění.

3.5. Diskuze

Jak bylo uvedeno výše, náš výzkum národní identity a národní hrdosti českých žáků vychází z mezinárodní studie zaměřené na identitu romské menšiny. Podoba dotazníku, včetně volby nástrojů, byla tedy předem dána. K našemu výzkumu byla použita pouze dílčí data. Vzhledem k tomu, že dotazník jako celek měl odlišný záměr, než k jakému jsme jej využili my, nedošlo k takovému zkreslení údajů ze strany respondentů, protože z dotazníku nemohlo být možné vyvodit naše cíle, neboť znají-li respondenti přímo účel výzkumu, nebo jej vyčtou z kontextu, mají tendenci své odpovědi tomuto účelu uzpůsobovat, což vede právě ke zkreslení dat. Dotazovaní tedy nebyli ovlivněni tím, že by věděli, že na základě jejich odpovědí bude zkoumána česká národní identita a česká národní hrdost, a tak své odpovědi tomuto účelu vědomě ani bezděky nepřizpůsobovali. Z kompletního dotazníku jsme v zásadě nesledovali přímo údaje, jež byly pro mezinárodní výzkum primární, ale byla využita pouze ta data, které bylo možno využít pro účely našeho výzkumu. Z tohoto hlediska by měly být výsledky našeho výzkumu patrně objektivnější. Na druhou stranu se ale může stát, že ke zkreslení výsledných údajů dojde z důvodu subjektivního charakteru otázek, neboť se v zásadě všechny otázky týkají hodnocení sebe sama, a proto může v odpovědích dojít k podhodnocení nebo nadhodnocení skutečnosti.

Rovněž bylo potřeba přizpůsobit vzorek respondentů českému prostředí. Původní soubor vzorku ve studiích, které proběhly mimo území České republiky, měl být mezi 14-18 lety, ale vzdělávací systém českého školství je odlišný od ostatních zemí, ve kterých výzkum proběhl. Zatímco jinde je „high school“ většinou pro děti od 11 do 18 let v kuse, u nás končí základní škola v 15 letech, a poté žáci přecházejí na další vzdělávací stupeň. Nehledě na to, že by průzkum musel proběhnout na dvou stupních škol, tedy kromě škol základních i na středních školách, takže by byl sběr rozhodně mnohem náročnější, by také některé otázky (například ty, které řeší motivaci k příštímu studiu) přestaly dávat smysl. Z tohoto důvodu byli

respondenti vybírání vesměs jen z devátých tříd základních škol.

Z hlediska kvality se jedná o hodnotný reprezentativní vzorek, protože dotazníkové šetření neprobíhalo pouze v jedné úzké oblasti, ale bylo rozvrstveno téměř po celé České republice, neboť ze čtrnácti českých krajů se výzkumu zúčastnily školy a organizace z deseti různých krajů. Reprezentivnost vzorku z kvantitativního hlediska byla ovšem také přímo závislá na ochotě oslovených institucí ke spolupráci. Z osmi set oslovených institucí se jich výzkumu účastnilo dvaadvacet.

Dále bychom se v této části práce měli zmínit o společenských okolnostech, za nichž se uskutečňoval sběr dat. Rádi bychom zde podotkli, že náš výzkum probíhal ještě v době, než se stala mediálně živou otázkou imigrační politiky, a než se začal v části společnosti šířit strach či xenofobní nálady. Sběr dat probíhal od února do května 2015. V celkových odpovědích by se tedy neměl ani příliš výrazně projevit vliv nálad kolem mistrovství světa v hokeji, které probíhalo až ke konci sběrného období, konkrétně v první polovině května 2015. Sběr údajů by tedy neměl být znatelně deformován vnějšími vlivy a můžeme konstatovat, že proběhl v relativně společensky neutrálních podmínkách.

Výsledná čísla u otázek vztahujících se ke stavu prozkoumání národní identity potvrzují naši hypotézu, vycházející z Phinneyho poznatků (in Marvić), že fáze zkoumání identity není u zkoumaného vzorku adolescentů ještě příliš rozvinutá a převažuje zde spíše zaměření na sebe, neboť aktivní zájem o kulturní dění projevilo pouze 15% zkoumaných dospívajících.

Jednoznačné přijetí české národní identity bez vazby na společnost jsme vyzorovali přibližně u 80% dospívajících – hovoříme o otázkách „Považuji se za Čecha” (84%) a „Vidím sám sebe jako Čecha” (78%). Čtyřpětinová většina adolescentů se tedy dle naší hypotézy, vycházející z teorie sociální identity (Tajfel a Turner, 1979), identifikovala se svým češtvím. Jako problematická se však projevila třetí otázka „Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti”. S tímto tvrzením se (oproti předchozím dvěma) totiž idetifikovalo pouze 55% zkoumaných

adolescentů. Tento výsledek může vypovídat o tom, že respondenti nevnímají vazbu na společnost nutně jako součást své příslušnosti k českému národu. Zajímavý je zde ovšem i výrazný výkyv ve výsledcích mezi muži a ženami – kladně se k tomuto tvrzení vyjádřilo 62% mužů a pouze 45% žen. Jedním z možných důvodů tohoto rozdílu může být i fakt, že příslušníci mužského pohlaví jsou oproti dívkám v tomto věku více orientováni na kolektiv.

Ve srovnání s ostatními otázkami, vztahujícími se ke kategorii národní hrdosti, jsme si všimli zřetelných výkyvů při vyhodnocování otázky „Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že mluví o mně“. Respondenti, kteří na zbylé otázky týkající se národní hrdosti odpovídali jednoznačně kladně, zde odpovídali různě – odpovědi byly rozděleny více méně rovnoměrně (kladně odpovědělo 142 respondentů, záporně 109 a neutrálně 90), a výsledky tak neodpovídaly příliš logicky ostatním otázkám. Když se na znění otázky zaměříme blíže, můžeme dojít k závěru, že nemusela být dotazovanými adolescenty správně pochopena nebo mohla vyznít dvojznačně. Tuto otázku si lze vyložit z více úhlů:

a) respondent se ztotožňuje s Čechy za všech okolností, tedy i v případě, že se o nich hovoří špatně; buď je připraven je bránit, nebo bere i jejich negativní vlastnosti na sebe – vyjádří se tedy souhlasně.

b) respondent cítí, že se mluví o něm, protože se považuje za Čecha, ale protože v něm negativní vyznění otázky může vyvolat pocit ohrožení, odpoví buď neutrálně (protože úplný souhlas by ohrozil respondentovu pozitivní tvář), nebo dokonce nesouhlasně (respondent je rozpolcený – cítí se být Čechem, ale zároveň nepřipustí, že se mluví o něm, pokud je to negativně).

c) respondent se sice v ostatních otázkách ztotožňuje s češtvím, ale na tomto místě odpoví nesouhlasně, protože odmítá přiznat, že by se špatné věci, o kterých je ve vztahu k Čechům řeč, týkaly jeho osobně. Přestože se tedy respondent považuje za Čecha, necítí, že by se mluvilo o něm a převáží u něj snaha o pozitivní vnímání sebe sama.

Při vyhodnocování výsledků jsme se také blíže zaměřili na srovnání otázky vztahující se přímo k národní hrdosti („Jsem hrdý na to, že jsem Čech“) a aktuálního pocitu hrdosti u respondentů, a zjistili jsme, že procentuální vyjádření kladných odpovědí u obou otázek dosáhlo téměř stejných hodnot. Zároveň jsme ale došli k závěru, že odpovědi na tyto otázky spolu vlastně příliš nesouvisějí, protože pouze 61% z těch, kteří se vyjádřili kladně k tomu, že se cítí být aktuálně hrdí, vyjádřilo zároveň souhlas s tím, že jsou hrdí na své češství. A dokonce 12% z těch, kteří se ztotožnili s tím, že aktuálně cítí pocit hrdosti, zaškrtnulo, že nejsou hrdí na to, že jsou Češi. A naopak 36% z dotázaných adolescentů, kteří zaškrtnuli, že necítí aktuálně hrdost (44%), uvedlo, že jsou hrdí na to, že jsou Češi.

Stejně tak jsme mohli zjistit, že množství kladných odpovědí na přímou otázku na národní hrdost („Jsem hrdý na to, že jsem Čech“) se v zásadě nelišilo od otázek, kde jsme se na národní hrdost ptali nepřímou. Můžeme tedy konstatovat, že jsme u adolescentních respondentů nevypozorovali, že by přímé užití slova *hrdost* mělo vliv na jejich odpovědi.

Při zkoumání odpovědí na otevřené otázky jsme zjišťovali, jako moc jsou adolescenti orientováni na sebe (charakteristika vlastností, přání a tužeb) a do jaké míry či zda vůbec se orientují směrem ven (zda se zajímají o kulturu, lidi kolem sebe atd.), protože z toho, jak se vztahují k vnějšímu světu, se dá usoudit, jestli směřují k tomu sžít se s českou kulturou, českou společností i češtvím jako takovým. Zároveň jsme však nepředpokládali, že bude orientace na vnějšek převažovat – právě naopak. Vzhledem k tomu, že adolescence je dle Eriksona spjata s procesem formování identity, přikláněli jsme se k hypotéze, že dospívající se budou v otevřených otázkách zaměřovat ve větší míře na sebe, což se potvrdilo. Respondenti se ale také téměř necharakterizovali z hlediska národní identity, protože se nacházejí teprve v počáteční fázi jejího zkoumání (viz výše) – v souvislosti s češtvím se charakterizovalo šest dospívajících pozitivně (např. „Vážím si toho, že jsem Čech“) a dva negativně (např. „Na to, že jsem Čech nejsem moc hrdý“). Domníváme se však, že k těmto odpovědím mohlo respondenty dovést i to, že součástí

předchozí části dotazníku bylo vyplňování otázek týkajících se jejich vztahu k české etnicitě. Podobně tomu bude i u těch pěti odpovědí, které zahrnovaly xenofobní nářky. Vzhledem k celkovému charakteru dotazníku se totiž v jeho částech objevovaly soubory otázek pro Romy a další etnické menšiny a otázky týkající se diskriminace, což mohlo v některých jedincích evokovat to, že se v otevřených otázkách tohoto dotýkají. Např. jedinec by se patrně primárně necharakterizoval slovy – „nesnáším cigány...“ apod., pokud by se o nich výše neobjevila ani zmínka. Tím ovšem tento projev nesnášenlivosti v žádném případě nezlehčujeme, spíše tím vysvětlujeme jeho výskyt na tomto konkrétním místě.

Na závěr bychom ještě rádi dodali, že tento výzkum není zaměřen na hledání příčin zkoumaných jevů, nepřináší nám odpovědi na otázku proč tomu tak je, ale spíše nám poskytuje obraz současného stavu. Podrobné zmapování současné situace může být přínosné v jiném kontextu v budoucnu a nabízí možnost srovnání s jinými výzkumy.

4. ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou národní identity a národní hrdosti u českých žáků devátých tříd základních škol. V úvodu práce jsme si položili několik otázek, které jsme se snažili v empirické části práce zodpovědět: Záleží současným adolescentům na vědomí české etnicity, má pro ně češství hodnotu? Nebo je jim příslušnost k českému národu lhostejná? Jak spolu souvisí česká národní identita a česká národní hrdost? Pokud se dospívající identifikují s českým národem, budou na něj i hrdí? Při vyhodnocování výsledků našeho výzkumu jsme došli k následujícím závěrům.

Faktory víry ani pohlaví neměly u většiny otázek výraznější vliv (až na některé výjimky popsané výše).

Zjistili jsme, že národní identita velmi úzce souvisí s národní hrdostí. Naprostá většina zkoumaných adolescentů, kteří se plně ztotožnili s národní identitou (tzn. že na všechny otázky z této kategorie odpověděli kladně), se vyjádřila kladně i ke všem otázkám vztahujícím se k národní hrdosti. Ovšem shrnutí odpovědí na otázky, vypovídající o tom, na kolik se dnešní dospívající identifikují se svou národní identitou, již není tolik přesvědčivé, neboť s českou identitou se plně identifikovala asi polovina respondentů, přičemž ale čtyřpětinová většina dotázaných se považuje za Čecha/Češku. Kamenem úrazu v této kategorii mohla být otázka propojující národní identitu s českou společností.

Z výzkumu zajisté nevzešlo, že by dospívajícím respondentům byla příslušnost k českému národu zcela lhostejná, ovšem zároveň jsme nedospěli ani k jednoznačnému výsledku, že by bylo češství mezi zkoumanými českými adolescenty výraznou hodnotou; celkem 21% respondentů odpovědělo na všechny otázky z kategorie národní hrdosti kladně. Výsledek ovšem může být ovlivněn subjektivním uchopením jednotlivých otázek, protože většina kladných odpovědí u dílčích otázek se

přibližuje padesáti procentům, např. více než polovina respondentů uvedla, že jsou hrdí na to, že jsou Češi.

Na závěr bychom si mohli položit otázku, proč mezi adolescenty nemá příslušnost k českému národu takovou hodnotu (souhlas s pocitem, že být Čechem je pro respondenta hodnotou, uvedla méně než polovina dotázaných). Domníváme se, že mezi možné příčiny tohoto stavu může patřit jak vliv globalizace a stírání rozdílů mezi národy, které působí na mladé lidi prostřednictvím sociálních sítí a médií, tak hodnoty předávané (či nepředávané) z domova a bezprostředního okolí dospívajících. Dále může být tento stav zapříčiněn věkem respondentů, neboť v této životní fázi se u nich teprve formuje identita, získávají první životní zkušenosti a národní identitu zpravidla teprve začínají prozkoumávat zblízka. A v neposlední řadě má velký vliv to, že (nejen) adolescenti chápou českou etnicitu jako samozřejmost a jako jistotu. Uvědomění si národní identity a pocit národní hrdosti vyplouvají na povrch především v době krize či ohrožení národa, zatímco v období blahobytu a stavu svobody přirozeně nepatří přemýšlení o národní identitě mezi hlavní zájmy adolescentů.

ZDROJE

- ADAMS, B. G., Van de VIJVER, F. J. R., de BRUIN, G. P., & Bueno Torres, C. (2014). Identity in descriptions of others across ethnic groups in South Africa. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45, 9, 1411-1433.
- APPIAH, K.A. (1996). Race, Culture, Identity: Misunderstood Connections. *The Tanner Lectures on Human Values*, 17, 51–136.
- BAČOVÁ, V. (1996a). *Etnická identita a historické zmeny: štúdia obyvateľov vybraných obcí Slovenska*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 9-21.
- BAČOVÁ, V. (1997). *Identity v meniacej sa spoločnosti*. Košice: Spoločenskovedný ústav SAV, 88-97.
- BAČOVÁ, V. (1996b). *Spoločenská a kultúrna podmienenosť osobnej identity*. *Československá psychologie*, 40, 4, 321-337.
- BAČOVÁ, V. (1994). Teórie osobnej a sociálnej identity v sociálnej psychológii. *Československá psychologie*, 38, 1, 28-42.
- BADER, V. (1997). The Cultural Conditions of Transnational Citizenship: On the Interpenetration of Political and Ethnic Cultures, *Political Theory*, 25,6, 771-813.
- CEOBANU, A. M., ESCANDELL, X. (2008). East is West? National feelings and anti-immigrant sentiment in Europe, *Social Science Research*, 37, 4, 1170-1147.
- CORSE, S. M. (1995). Nations and novels, *Social Forces*, 73,4, 1279-1308.
- DALTON, R. J. (1994). Communists and democrats, *British Journal of Political Science*, 24, 469-493.
- DEAUX, K. (1996). Social identification. In Higgins T. E., Kruglanski, A. W. (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles (777-798)*, New York: Guilford Press.
- DIENER, E., EMMONS, R. A., LARSEN, R. J., & GRIFFIN, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 1, 71-75.

- ERIKSON, E. H. (2015). *Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka*. Vyd. 2., přeprac., v Portálu 1. Praha: Portál, 75-80.
- ERIKSON, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo, 237-239.
- ERIKSON, E. H. (1968). *Identity, youth, and crisis*. New York: W. W. Norton, 336 s.
- EVANS, M. D. R. (1996). International sport and national pride: Australia, *WwA: Worldwide Attitudes*, 22, 1, 1-8.
- EVANS, M. D. R., KELLEY, J. (2002). National Pride in The Developed World Survey Data From 24 Nations. *International Journal of Public Opinion Research*, 14, 3, 303-338.
- GUIBERNAU, M. (2007). *The Identity of Nations*. Cambridge: Polity, 235 s.
- GUILLÉN, M. F. (2001). Is Globalization Civilizing, Descructive or Feeble? A Critique Of Five Key Debates in The Social Science Literature. *Annual Review of Sociology*, 27, 1, 235-260.
- Haller, M. (2002). National Identity and National Pride in Europe: A Study of Nine Member States of the European Union. In *La Questione Nazionale Oggi*, Nevola, G.(eds). Roma: Carocci.
- EVANS, M. D. R., MUNSEY, C. (2002). National Pride in the Developed World: Survey Data from 24 Nations. *International Journal of Public Opinion Research*, 14, 3, 303-338.
- FINLAYSON, A. (1996). Nationalism as ideological interpellation: The case of Ulster Loyalism. *Ethnic and Racial Studies*, 19, 1, 88–112.
- HARRÉ, R., GILLET, G. R. (2001). *Diskurz a myseľ: Úvod do diskurzívnej psychológie*. Bratislava: Iris, 120-133.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. (2010). *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 212 s.
- HJERM, M. (1998). National Identities, National Pride and Xenophobia: A Comparison of Four Western Countries. *Acta Sociologica*, 41, 4, 335-347.
- JAUREGUI, P. (1999). National Pride and the Meaning of Europe: a Comparative Study of Britain and Spain. *Sociological Review Monograph*, 47, 2, 257-287.

- KEANE, J. (1994). Nations, Nationalism and Citizens in Europe. *International Social Science Journal*, 46, 2, 169-184.
- KELMAN, H.C. (1997). Nationalism, patriotism, and national identity: Social-psychological dimensions. In: Bar-Tal D., Staub, E. (Eds.), *Patriotism in the life of individuals and nations*, (165-189). Chicago: Nelson-Hall Publishers.
- MACEK, P. (2003). Identita jako proces: vývojový přístup a styly sebedefinování. In Čermák, I., Hřebíčková M., Macek, P. (Eds.). *Agrese, identita, osobnost*, (180-196). Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR.
- MALCOLM, D. (2001): It's not cricket, *Journal of Historical Sociology*, 14, 3, 253-275.
- MARCIA, J. E. (1980) Identity in adolescence. In Adelson, J. (Eds.), *Handbook of adolescent psychology*, (159-187). New York: John Wiley & Sons.
- MARCIA, J. E. (2006). Ego identity and personality disorders. *Journal of personality disorders*, 20, 6, 577-596.
- MATTHEWS, J. C. (1996). Current gains and future outcomes: When cumulative relative gains matter. *International Security*, 21, 1, 112-146.
- MAVRIC´, B. (2014). Psycho-Social Conception of National Identity and Collective Self-Esteem. *Epiphany*, 7, 1, 183-200.
- NEDOMOVÁ, A., KOSTELECKÝ, T. (1996). *Národní identita*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 37 s.
- Jackson, W. H. (2003): Human Emotional Development. Human
- REX, J., ADAMS L. L. (1996). National Identity in the Democratic Multi-Cultural State. *Sociological Research Online* [online], 1, 2, 24-48. [Cit. 2015-06-24]. Dostupné z www.socresonline.org.uk/1/2/1.html
- ROSE, R. (1985). National Pride in Cross-National Perspective. *International Social Science Journal*, 37, 1, 85-96.
- SMITH, T. W., JARKKO, L. (1998). National Pride: A cross-national analysis. University of Chicago: NORC, 1-50. [Cit. 2015-06-24]. Dostupné z <http://publicdata.norc.org:41000/gss/documents/CNRT/CNR19%20National%20Pride%20-%20A%20cross-national%20analysis.pdf>.

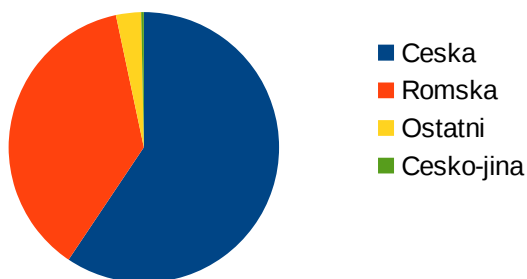
- SLAMĚNÍK, I. (2011). *Emoce a interpersonální vztahy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 115-174.
- SMITH, T. W. (2006). National Pride in Comparative Perspective: 1995/96 and 2003/04. *International Journal of Public Opinion Research*, 18, 1, 127-136.
- ŠOLCOVÁ, I., TAVEL, P., KOLARCIK, P. (2013). Jsou opravdu Slováci emocionálnější než češi? Sonda do Emocionality českých a slovenských vysokoškoláků. *Československá psychologie*, 57, 5, 406-429.
- TAJFEL, H. (1981). *Human groups and social categories: studies in social psychology*. New York: Cambridge University Press, 250-310.
- TAJFEL, H., TURNER, J.C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In Austin, W. G., Worchel, S. (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*, (33-47). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- TANGNEY, J. P. (1999). The self-conscious emotions: Shame, guilt, embarrassment and pride. In Dalglish, T., Power, M.J. (Eds.), *Handbook of cognition and emotion*, (541–568). New York: John Wiley & Sons.
- TRACY, J. L., ROBINS, R. W. (2004). Putting the self into self-conscious emotions: A theoretical model. *Psychological Inquiry*, 15, 2, 103-125.
- TILEY, J. and HEALTH, A. (2007). The decline of British national pride. *British Journal of Sociology*, 58, 4, 661–78.
- TRACY, J. L., ROBINS, R. W. (2004). Putting the self into self-conscious emotions: A theoretical model. *Psychological Inquiry*, 15, 1, 103-125.
- VLACHOVÁ, K, ŘEHÁKOVÁ, B. Národ, národní identita, národní hrdost v Evropě. *Sociologický časopis*, 2004, vol. 40, 4, 489-508.
- WATSON, D., CLARK, L. E. (1988). Development and Validation of Brief Measures of Positive and Negative Affect: The PANAS Scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 6, 1063-1070.

PŘÍLOHY

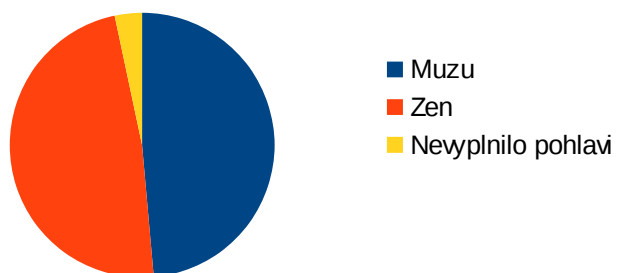
Obecné informace o datech:

	Etnicita				Celkem
	Česká	Romská	Ostatní	Česko-jiná	
Mužů	184	96	11	1	292
Žen	164	118	6	1	289
Nevyplnilo pohlaví	9	10	1	0	20
Celkem	357	224	18	2	601
Věřící	89	95	6	1	191
Nevěřící	242	89	8	1	340
Nevyplnilo víru	26	40	4	0	70
Celkem	357	224	18	2	601
Průměrný věk	14,29	14,48	14,94	14,00	14,38
SD věku	0,77	0,91	0,43	1,41	0,83

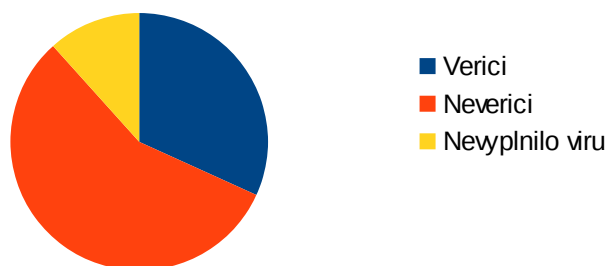
Rozložení podle etnicity

Rozdělení podle pohlaví

Rozložení podle víry

Tabulky identita

Tabulka ukazující průměrné skóre a počet kladných odpovědí u otázky:

„Považuji se za Čecha“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Otázka č.1 - Považuji se za Čecha						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	4,39	0,95	153	82,70
Ženy	165	45,96	4,44	0,87	139	84,24
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	4,44	0,53	9	100,00
Věřící	90	25,07	4,36	0,95	74	82,22
Nevěřící	243	67,69	4,47	0,82	206	84,77
Nevyplnili víru	26	7,24	4,84	0,82	21	80,77
Celkem	359	100,00	4,41	0,90	301	83,84

Tabulka ukazující průměrné skóre a počet kladných odpovědí u otázky:

„Vidím sám sebe jako Čecha“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Otázka č.2 - Vidím sám sebe jako Čecha						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	4,34	0,97	146	78,92
Ženy	165	45,96	4,25	1,00	128	77,58
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	4,11	0,93	6	66,67
Věřící	90	25,07	4,17	0,97	67	74,44
Nevěřící	243	67,69	4,29	1,00	191	78,60
Nevyplnili víru	26	7,24	4,74	0,54	22	84,62
Celkem	359	100,00	4,29	0,98	280	77,99

Tabulka ukazující průměrné skóre a počet kladných odpovědí u otázky:

„Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti“ pro obě pohlaví a náb. Příslušnost

Otázka č.5 - Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,73	1,21	115	62,16
Ženy	165	45,96	3,43	1,15	75	45,45
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,67	1,00	7	77,78
Věřící	90	25,07	3,62	1,24	52	57,78
Nevěřící	243	67,69	3,54	1,17	127	52,26
Nevyplnili víru	26	7,24	4,10	1,17	18	69,23
Celkem	359	100,00	3,59	1,18	197	54,87

Tabulka ukazující počet kladných odpovědí na všechny zmíněné otázky týkající se národní identity pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Odpovědi na všechny předchozí otázky - 1, 2, 5						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	4,15	1,09	108	58,38
Ženy	165	45,96	4,04	1,1	69	41,82
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	4,07	0,87	6	66,67
Věřící	90	25,07	4,03	1,12	47	52,22
Nevěřící	243	67,69	4,09	1,09	119	48,97
Nevyplnili víru	26	7,24	4,5	0,84	17	65,38
Celkem	359	100,00	4,1	1,09	183	50,97

Tabulky hrdost

Tabulka ukazující průměrné skóre otázky: „Být Čechem je pro mě důležité“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Být Čechem je pro mě důležité						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,76	1,21	112	60,54
Ženy	165	45,96	3,57	0,87	89	53,94
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,33	0,87	3	33,33
Věřící	90	25,07	3,64	1,07	50	55,56
Nevěřící	243	67,69	3,62	1,16	136	55,97
Nevyplnili víru	26	7,24	4,30	0,92	18	69,23
Celkem	359	100,00	3,66	1,14	204	56,82

Tabulka ukazující průměrné skóre otázky: „Být Čechem je důležitou součástí mého života“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Být Čechem je důležitou součástí mého života						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,67	1,25	113	61,08
Ženy	165	45,96	3,41	1,12	72	43,64
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,25	1,04	3	33,33
Věřící	90	25,07	3,44	1,20	45	50,00
Nevěřící	243	67,69	3,51	1,19	125	51,44
Nevyplnili víru	26	7,24	4,27	0,88	18	69,23
Celkem	359	100,00	3,54	1,19	188	52,37

Tabulka ukazující průměrné skóre otázky: „Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že se mluví o mně“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Když někdo řekne něco špatného o Češích, cítím, že se mluví o mně						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,20	1,35	80	43,24
Ženy	165	45,96	3,10	1,20	60	36,36
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	2,75	1,04	2	22,22
Věřící	90	25,07	3,15	1,31	36	40,00
Nevěřící	243	67,69	3,12	1,27	96	39,51
Nevyplnili víru	26	7,24	3,41	1,27	10	38,46
Celkem	359	100,00	3,15	1,27	142	39,55

Tabulka ukazující průměrné skóre otázky: „Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu.“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu.

	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,51	1,21	94	50,81
Ženy	165	45,96	3,17	1,12	63	38,18
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	2,89	0,93	1	11,11
Věřící	90	25,07	3,31	1,22	38	42,22
Nevěřící	243	67,69	3,31	1,18	109	44,86
Nevyplnili víru	26	7,24	3,68	1,18	11	42,31
Celkem	359	100,00	3,34	1,18	158	44,01

Tabulka ukazující průměrné skóre otázky: „Vidím sám sebe jako Čecha“ pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/ Češka						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,65	1,25	106	57,30
Ženy	165	45,96	3,47	1,20	85	51,52
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,13	0,99	2	22,22
Věřící	90	25,07	3,54	1,29	49	54,44
Nevěřící	243	67,69	3,54	1,22	130	53,50
Nevyplnili víru	26	7,24	3,82	1,22	14	53,85
Celkem	359	100,00	3,56	1,22	193	53,76

Tabulka ukazující počet kladných odpovědí na všechny zmíněné otázky týkající se národní hrdosti pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Odpovědi na všechny předchozí otázky - 3, 4, 6, 7, 8						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,56	1,27	50	27,03
Ženy	165	45,96	3,35	1,15	33	20,00
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,14	1,04	0	0,00
Věřící	90	25,07	3,42	1,23	22	24,44
Nevěřící	243	67,69	3,42	1,22	55	22,63
Nevyplnili víru	26	7,24	3,90	1,01	6	23,08
Celkem	359	100,00	3,45	1,22	83	23,12

Tabulka ukazující počet kladných odpovědí na všechny zmíněné otázky, kromě otázky č.8, týkající se národní hrdosti pro jednotlivá pohlaví a náboženskou příslušnost

Odpovědi na všechny předchozí otázky - 3, 4, 7, 8						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,65	1,23	75	40,54
Ženy	165	45,96	3,41	1,13	47	28,48
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,23	1,03	1	11,11
Věřící	90	25,07	3,49	1,2	33	36,67
Nevěřící	243	67,69	3,49	1,2	82	33,74
Nevyplnili víru	26	7,24	4,02	0,93	8	30,77
Celkem	359	100,00	3,53	1,19	123	34,26

Tabulka ukazující počet odpovědí na otázky 1,2,3,4,5,6,7,8

Odpovědi na všechny otázky - 1,2,3,4,5,6,7,8						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	3,78	1,24	50	27,03
Ženy	165	45,96	3,61	1,18	33	20,00
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	3,46	1,03	0	0,00
Věřící	90	25,07	3,64	1,22	22	24,44
Nevěřící	243	67,69	3,67	1,22	55	22,63
Nevyplnili víru	26	7,24	4,13	0,99	6	23,08
Celkem	359	100,00	3,69	1,21	76	21,17

Tabulky k prozkoumání národní identity

Tabulka ukazující počet odpovědí na otázku: „Účastním se českého kulturního dění, hudba, obyčej, atd...“

Účastním se českého kulturního dění, hudba, obyčej, atd...						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	2,97	1,23	57	30,81
Ženy	165	45,96	3,20	1,22	64	38,79
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	2,56	0,73	1	11,11
Věřící	90	25,07	3,20	1,27	35	38,89
Nevěřící	243	67,69	2,97	1,21	76	31,28
Nevyplnili víru	26	7,24	3,50	0,91	11	42,31
Celkem	359	100,00	3,06	1,22	122	33,98

Tabulka ukazující počet odpovědí na otázku: „Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře – historie, tradice.“

Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře - historie, tradice						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	2,63	1,31	46	24,86
Ženy	165	45,96	2,65	1,14	28	16,97
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	2,11	1,27	1	11,11
Věřící	90	25,07	2,78	1,27	24	26,67
Nevěřící	243	67,69	2,53	1,22	46	18,93
Nevyplnili víru	26	7,24	3,05	1,17	5	19,23
Celkem	359	100,00	2,63	1,23	75	20,89

Tabulka ukazující počet odpovědí na otázky 9 a 10

Odpovědi na všechny předchozí otázky - 9, 10						
	Počet respondentů		Průměrné skóre	Směrodatná odchylka	Kladných odpovědí	
	[-]	[%]			[-]	[%]
Muži	185	51,53	2,80	1,28	33	17,84
Ženy	165	45,96	2,92	1,21	21	12,73
Nevyplnili pohlaví	9	2,51	2,33	1,03	0	0,00
Věřící	90	25,07	2,99	1,28	17	18,89
Nevěřící	243	67,69	2,75	1,24	32	13,17
Nevyplnili víru	26	7,24	3,27	1,06	5	19,23
Celkem	359	100,00	2,84	1,25	54	15,04

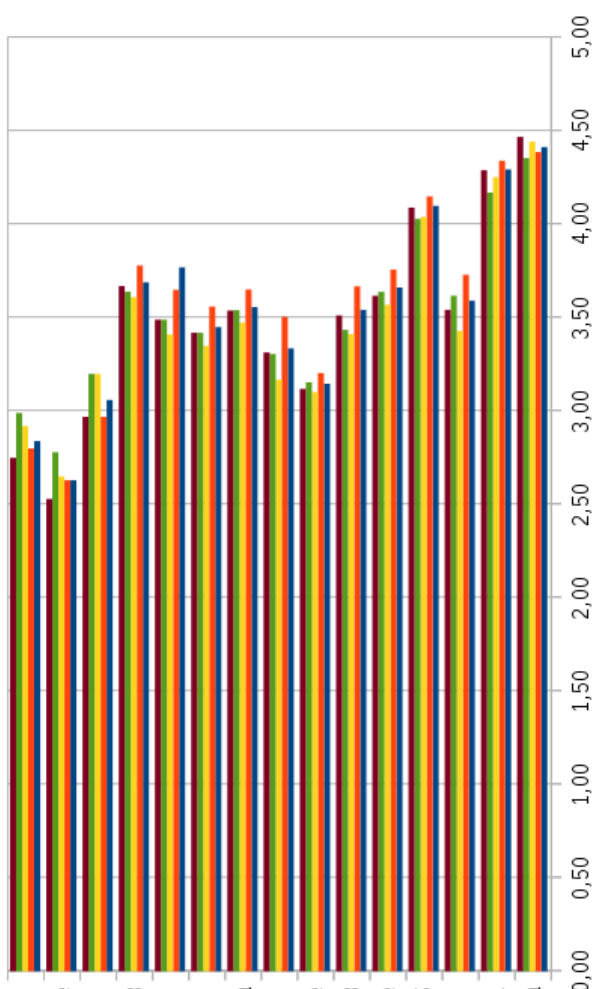
Statistické vyhodnocení dotazníků

Tabulka průměrných skóre odpovědí dle kategorií

	Celkem	Muži	Ženy	Věřící	Nevěřící
Otázka č.1 - Považuji se za Čecha	4,41	4,39	4,44	4,36	4,47
Otázka č.2 - Vidím sám sebe jako Čecha	4,29	4,34	4,25	4,17	4,29
Otázka č.5 - Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti	3,59	3,73	3,43	3,62	3,54
Odpovědi na všechny předchozí otázky - 1, 2, 5	4,1	4,15	4,04	4,03	4,09
Být Čechem je pro mě důležité	3,66	3,76	3,57	3,64	3,62
Kladné odpovědi na všechny otázky - 1,2,3,4,5,6,7,8	3,54	3,67	3,41	3,44	3,51
Když někdo řekne něco špatného o Čěších, cítím, že se mluvím o mně	3,15	3,20	3,10	3,15	3,12
Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu.	3,34	3,51	3,17	3,31	3,31
Jsem hrdý/á na to, že jsem Čech/ Češka	3,56	3,65	3,47	3,54	3,54
Odpovědi na všechny předchozí otázky - 3, 4, 6, 7, 8	3,45	3,56	3,35	3,42	3,42
Odpovědi na všechny předchozí otázky - 3, 4, 7, 8	3,77	3,65	3,41	3,49	3,49
Odpovědi na všechny otázky - 1,2,3,4,5,6,7,8	3,69	3,78	3,61	3,64	3,67
Účastním se českého kulturního dění, hudba, obyčjeje, atd...	3,06	2,97	3,20	3,20	2,97
Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře - historie, tradice	2,63	2,63	2,65	2,78	2,53
Odpovědi na předchozí otázky - 9, 10	2,84	2,80	2,92	2,99	2,75

Trávím dost času tím, že se snažím zjistit více o české kultuře – historie, tradice
 Účastním se českého kulturního dění, hudba, obyčeje, atd...
 Odpovědi na předchozí otázky – 9, 10
 Odpovědi na všechny otázky – 1,2,3,4,5,6,7,8
 Odpovědi na všechny předchozí otázky – 3, 4, 7, 8
 Odpovědi na všechny předchozí otázky – 3, 4, 6, 7, 8
 Jsem hrůy/á na to, že jsem Čech/ Češka
 Cítím, že být Čechem pro mě má hodnotu.
 Když někdo řekne něco špatného o Česích, cítím, že se mluvím o mně
 Kladné odpovědi na všechny otázky – 1,2,3,4,5,6,7,8
 Být Čechem je pro mě důležité
 Odpovědi na všechny předchozí otázky – 1, 2, 5
 Otázka č.5 - Mám silný pocit, že jsem součástí české společnosti
 Otázka č.2 - Vidím sám sebe jako Čecha
 Otázka č.1 - Považuji se za Čecha

■ Celkem
■ Muži
■ Ženy
■ Věřící
■ Nevěřící